

PŘEDNÁŠKA 4

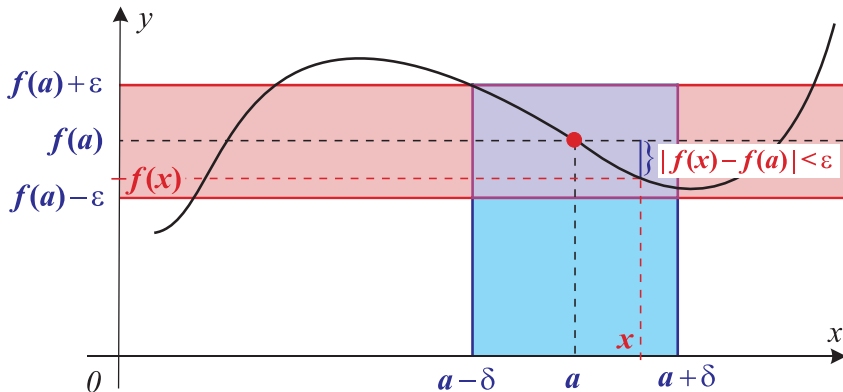

LIMITA A SPOJITOST FUNKCE

4.1 Spojitost funkce

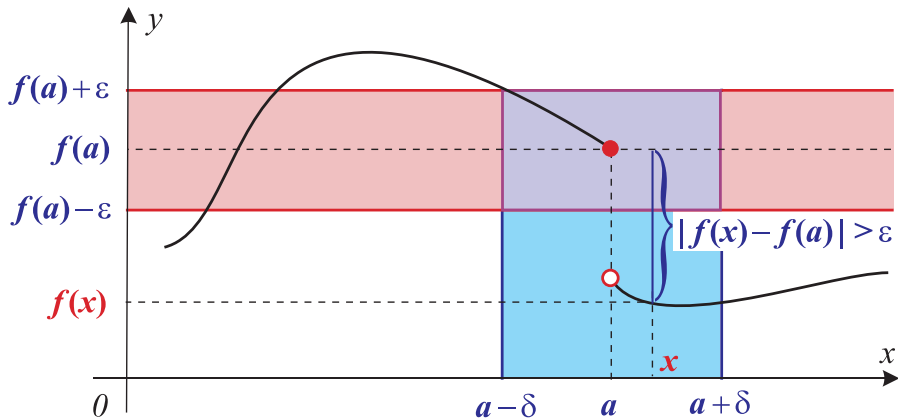
Definice 1. Řekneme, že funkce $f(x)$ je **spojitá** v bodě $a \in D_f$, jestliže ke každému $\varepsilon > 0$ existuje $\delta > 0$ takové, že pro každé $x \in (a - \delta, a + \delta) \cap D_f$ platí nerovnost:

$$|f(x) - f(a)| < \varepsilon.$$

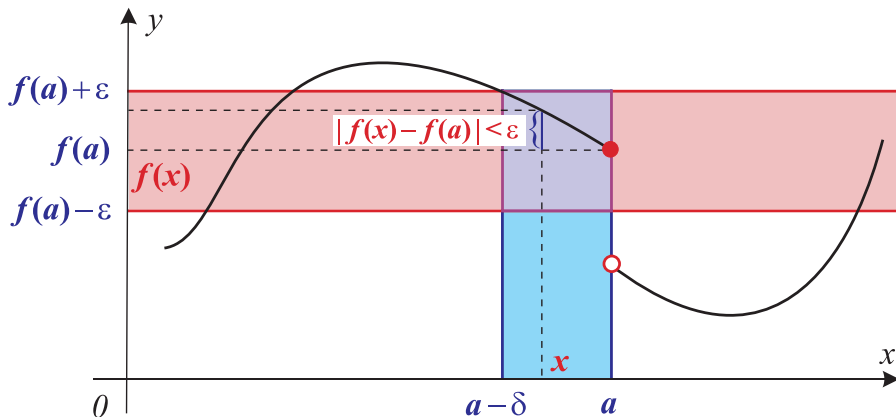
Následující funkce není spojitá, neboť pro uvedenou hodnotu ε existuje v každém okolí bodu a takový bod x , pro který je

$$|f(x) - f(a)| > \varepsilon.$$

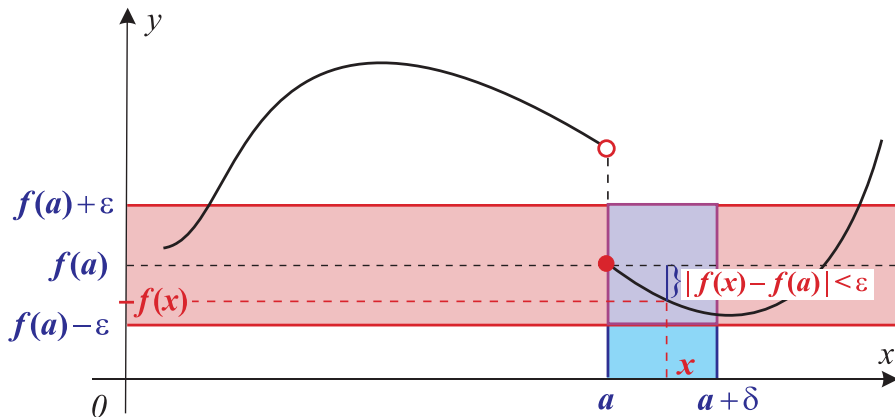
Definice 2. Řekněme, že funkce $f(x)$ je **spojitá zleva** v bodě $a \in D_f$, jestliže ke každému $\varepsilon > 0$ existuje $\delta > 0$ takové, že pro každé $x \in (a - \delta, a) \cap D_f$ platí nerovnost:

$$|f(x) - f(a)| < \varepsilon.$$

Definice 3. Řekneme, že funkce $f(x)$ je **spojitá zprava** v bodě $a \in D_f$, jestliže ke každému $\varepsilon > 0$ existuje $\delta > 0$ takové, že pro každé $x \in \langle a, a + \delta \rangle \cap D_f$ platí nerovnost:

$$|f(x) - f(a)| < \varepsilon.$$

Věta. Funkce $f(x)$ spojitá v bodě a právě tehdy, když je v bodě a spojitá zleva i zprava.

Důkaz. Přímo z definice.

Věta. Necht' jsou funkce f, g spojité (resp. spojité zleva, resp. spojité zprava) v bodě a , necht' $k \in \mathbb{R}$ je konstanta. Pak jsou v bodě a spojité (resp. spojité zleva, resp. spojité zprava) také funkce kf , $f + g$, $f \cdot g$ a je-li $g(a) \neq 0$, také funkce $\frac{f}{g}$.

Věta. Necht' je funkce $f(x)$ spojitá v bodě a a funkce $g(y)$ je spojitá v bodě $f(a)$. Pak je složená funkce $f(g(x))$ spojitá v bodě a .

Poznámka. Důkazy předchozích vět jsou analogické důkazům obdobných vět pro limity, které jsou uvedeny dále.

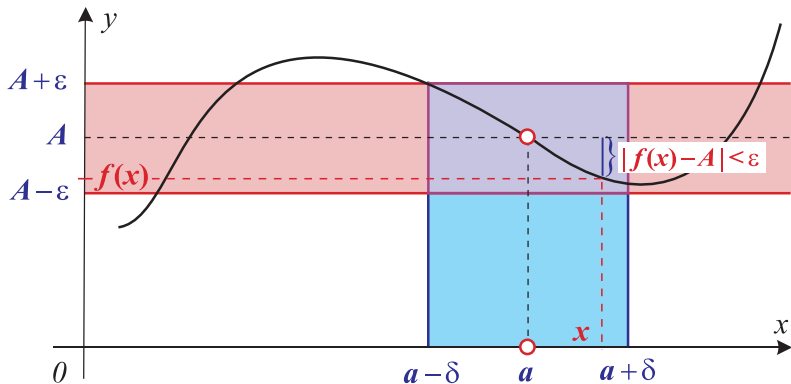
Definice 4. Funkce spojitá na množině $X = D_f$ se nazývá spojitá.

Věta. Necht' je $f : X \rightarrow \mathbb{R}$ spojitá funkce a X je uzavřená a omezená podmnožina $\mathbb{R}$. Pak v množině X existují body x_M a x_m takové, že pro každé $x \in X$ je $f(x_m) \leq f(x) \leq f(x_M)$, tj. body, ve kterých funkce $f(x)$ nabývá svého maxima a minima.

4.2 Limita funkce a její vlastnosti

Definice 5. Vlastní limita ve vlastním bodě.

Nechť je dána funkce $f(x)$, nechť $a \in \mathbb{R}$ je hromadný bod jejího definičního oboru. Řekneme, že funkce $f(x)$ má v bodě a **limitu** $A \in \mathbb{R}$, píšeme $\lim_{x \rightarrow a} f(x) = A$, jestliže ke každému $\varepsilon > 0$ existuje $\delta > 0$ takové, že pro každé $x \in D_f$, pro které je $0 < |x - a| < \delta$, platí: $|f(x) - A| < \varepsilon$.

Jiné vyjádření výroku $\lim_{x \rightarrow a} f(x) = A$ plyne z následující věty.

Věta. *Nechť je dána funkce $f(x)$ a bod $a \in \mathbb{R}$, který je hromadným bodem jejího definičního oboru. Pak je*

$$\lim_{x \rightarrow a} f(x) = A$$

právě tehdy, když ke každému okolí $U_\varepsilon(A)$ bodu A existuje prstencové okolí $P_\delta(a)$ takové, že pro každé $x \in P_\delta(a) \cap D_f$ je $f(x) \in U_\varepsilon(A)$.

Důkaz. Věta je pouhým přepsáním definice limity, neboť $P_\delta(a) = (a - \delta, a) \cup (a, a + \delta)$, $U_\varepsilon(A) = (A - \varepsilon, A + \varepsilon)$. $\square$

Tato věta umožňuje jediným způsobem definovat limitu i v případě, že bod a nebo bod A je nevlastní.

Definice 6. Necht' je dána funkce $f(x)$ a bod $a \in \mathbb{R}^*$, který je hromadným bodem jejího definičního oboru. Řekneme, že funkce $f(x)$ má v bodě $a \in \mathbb{R}^*$ **limitu** $A \in \mathbb{R}^*$ právě tehdy, když ke každému okolí $U(A)$ existuje prstencové okolí $P(a)$ takové, že pro každé $x \in P(a) \cap D_f$ je $f(x) \in U(A)$.

Terminologie:

Vlastní limita ve vlastním bodě: $a \in \mathbb{R}, A \in \mathbb{R};$

Nevlastní limita ve vlastním bodě: $a \in \mathbb{R}, A = \pm\infty;$

Vlastní limita v nevlastním bodě: $a = \pm\infty, A \in \mathbb{R};$

Nevlastní limita v nevlastním bodě: $a = \pm\infty, A \pm \infty.$

Definice 7. Nechť je dána funkce $f(x)$ a bod $a \in \mathbb{R}$, který je hromadným bodem množiny $\{x \in D_f; x < a\}$. Řekneme, že funkce $f(x)$ má v bodě a **limitu zleva** A , píšeme

$$\lim_{x \rightarrow a^-} f(x) = A,$$

jestliže ke každému okolí $U(A)$ existuje $\delta > 0$ takové, že pro všechna $x \in (a - \delta, a) \cap D_f$ je $f(x) \in U(A)$.

Nechť je dána funkce $f(x)$ a bod $a \in \mathbb{R}$, který je hromadným bodem množiny $\{x \in D_f; x > a\}$. Řekneme, že funkce $f(x)$ má v bodě a **limitu zprava** A , píšeme

$$\lim_{x \rightarrow a^+} f(x) = A,$$

jestliže ke každému okolí $U(A)$ bodu A existuje $\delta > 0$ takové, že pro všechna $x \in (a, a + \delta) \cap D_f$ je $f(x) \in U(A)$.

Věta. Rovnost $\lim_{x \rightarrow a} f(x) = A$ platí právě tehdy, když

$$\lim_{x \rightarrow a-} f(x) = \lim_{x \rightarrow a+} f(x) = A.$$

Důkaz. Nechť je $\lim_{x \rightarrow a} f(x) = A$. Protože je $(a - \delta, a) \subset P_\delta(a)$, $(a, a + \delta) \subset P_\delta(a)$, platí $\lim_{x \rightarrow a-} f(x) = \lim_{x \rightarrow a+} f(x) = A$.

Naopak, je-li $\lim_{x \rightarrow a-} f(x) = \lim_{x \rightarrow a+} f(x) = A$, pak ke každému $\varepsilon > 0$ existují δ_- a δ_+ taková, že pro každé $x \in D_f$, pro které je $0 < a - x < \delta_-$ nebo $0 < x - a < \delta_+$, je $f(x) \in U_\varepsilon(A)$.

K danému okolí $U_\varepsilon(A)$ stačí zvolit $\delta = \min(\delta_-, \delta_+)$. Je-li totiž $x \in D_f \cap P_\delta(a)$, je buď $0 < a - x < \delta \leq \delta_-$ nebo $0 < x - a < \delta \leq \delta_+$, a tedy $f(x) \in U_\varepsilon(A)$. $\square$

Věta. Necht' $a \in \mathbb{R}^*$ je hromadným bodem definičního oboru D_f funkce $f(x)$, necht' $A \in \mathbb{R}^*$. Pak platí: $\lim_{x \rightarrow a} f(x) = A$ právě tehdy, když $\lim_{n \rightarrow \infty} f(x_n) = A$ pro každou posloupnost (x_n) konvergující k bodu a , kde $x_n \in D_f \setminus \{a\}$.

Důkaz. Necht' $\lim_{x \rightarrow a} f(x) = A$ a (x_n) je libovolná posloupnost s uvedenými vlastnostmi. Necht' je dáno $U_\varepsilon(A)$. Pak existuje $P_\delta(a)$, že pro každé $x \in D_f \cap P_\delta(a)$ je $f(x) \in U_\varepsilon(A)$. Protože $\lim_{n \rightarrow \infty} x_n = a$, existuje n_0 , že pro všechna $n > n_0$ je $x_n \in P_\delta(a)$ a tedy $f(x_n) \in U_\varepsilon(A)$, tj. $\lim_{n \rightarrow \infty} f(x_n) = A$.

Naopak, necht' $\lim_{x \rightarrow a} f(x) \neq A$. Pak existuje $U_\varepsilon(A)$ takové, že pro každé $\delta > 0$ existuje $x \in D_f \cap P_\delta(a)$, pro které je $f(x) \notin U_\varepsilon(A)$. Vezměme toto $\varepsilon > 0$, označme $\delta = 1/n > 0$. Pro každé $n \in \mathbb{N}$ je množina $X_n = \{x \in D_f \cap P_{1/n}(a); f(x) \notin U_\varepsilon(A)\}$ neprázdná. Z každé množiny X_n vybereme jeden prvek x_n a tak získáme posloupnost (x_n) , kde pro každé $n \in \mathbb{N}$ je $x_n \in D_f$, $x_n \neq a$. Protože pro každé $n \in \mathbb{N}$ platí: $|a - x_n| < 1/n$, je $\lim_{n \rightarrow \infty} x_n = a$. Na druhou stranu ale pro každé $n \in \mathbb{N}$ je $f(x_n) \notin U_\varepsilon(A)$. Tedy $\lim_{n \rightarrow \infty} f(x_n) \neq A$. $\square$

Věta. Funkce $f(x)$ má v bodě a nejvýše jednu limitu, rovněž nejvýše jednu limitu zprava, resp. zleva.

Důkaz. Necht' je $\lim_{x \rightarrow a} f(x) = A$ a zároveň $\lim_{x \rightarrow a} f(x) = B$, kde $A < B$. Pak existují disjunktní okolí $U_{\varepsilon_A}(A)$ a $U_{\varepsilon_B}(B)$, tj. taková okolí, jejichž průnik je prázdná množina. Ale protože $\lim_{x \rightarrow a} f(x) = A$ a $\lim_{x \rightarrow a} f(x) = B$, existují prstencová okolí $P_{\delta_A}(a)$ a $P_{\delta_B}(a)$ taková, že pro každé $x \in D_f \cap P_{\delta_A}(a)$ je $f(x) \in U_{\varepsilon_A}(A)$ a $x \in D_f \cap P_{\delta_B}(a)$ je $f(x) \in U_{\varepsilon_B}(B)$.

Protože a je hromadný bod D_f , je pro $\delta = \min(\delta_A, \delta_B)$ množina $D_f \cap U_\delta(a)$ neprázdná. Tedy pro $x \in D_f \cap P_\delta(a)$ je $f(x) \in U_{\varepsilon_A}(A) \cap U_{\varepsilon_B}(B) = \emptyset$. Ale to je spor, a tedy $A = B$. $\square$

Věta. Funkce $f(x)$ je **spojitá** v bodě a právě tehdy, když je a izolovaný bod jejího definičního oboru nebo když existuje vlastní limita

$$\lim_{x \rightarrow a} f(x) = f(a).$$

Důkaz. Necht' je funkce $f(x)$ spojitá v bodě a , který je hromadným bodem D_f . Podle definice spojitosti existuje ke každému okolí $U_\varepsilon(f(a))$ takové okolí $U_\delta(a)$, že pro každé $x \in D_f \cap U_\delta(a)$ je $f(x) \in U_\varepsilon(f(a))$. Protože $P_\delta(a) \subset U_\delta(a)$, platí pro každé $x \in D_f \cap P_\delta(a) : f(x) \in U_\varepsilon(f(a))$, tj. $\lim_{x \rightarrow a} f(x) = f(a)$.

Naopak, je-li a izolovaným bodem množiny D_f , existuje okolí $P_\delta(a)$ takové, že $P_\delta(a) \cap D_f = \emptyset$. Protože $D_f \cap U_\delta(a) = \{a\}$, pro každé okolí $U_\varepsilon(f(a))$ platí, že pro všechna $x \in D_f \cap U_\delta(a) = \{a\}$ je $f(x) = f(a) \in U_\varepsilon(f(a))$.

Je-li bod a hromadným bodem D_f a $\lim_{x \rightarrow a} f(x) = f(a)$, pak ke každému okolí $U_\varepsilon(f(a))$ existuje $P_\delta(a)$ takové, že pro každé $x \in D_f \cap P_\delta(a)$ je $f(x) \in U_\varepsilon(f(a))$. Ale protože $U_\delta(a) = P_\delta(a) \cup \{a\}$ a $f(a) \in U_\varepsilon(f(a))$, je $f(x)$ spojitá v bodě a . $\square$

☛ **Příklad 4.1.**

Funkce $f(x) = 2x$ je spojitá v každém bodě. Budeme-li hledat limitu například v bodě 3, pak podle předchozí věty je $\lim_{x \rightarrow 3} f(x) = f(3) = 6$.

☛ **Příklad 4.2.**

Funkce $g(x)$ definovaná vztahem $g(3) = 2$, $g(x) = 2x$ pro $x \neq 3$, se pro $x \neq 3$ shoduje s funkcí $f(x)$, tedy

$$\lim_{x \rightarrow 3} g(x) = \lim_{x \rightarrow 3} f(x) = 6.$$

Protože $g(3) = 2 \neq 6$, není funkce $g(x)$ v bodě 3 spojitá.

Věta. Funkce $f(x)$ je **spojitá zleva**, resp. **spojitá zprava** v bodě a právě tehdy, když

$$\lim_{x \rightarrow a^+} f(x) = f(a), \quad \text{resp.} \quad \lim_{x \rightarrow a^-} f(x) = f(a).$$

Věta. Je-li $\lim_{x \rightarrow a} f(x) = A \in \mathbb{R}$, pak existuje okolí $P_\delta(a)$ takové, že je funkce $f(x)$ v tomto okolí omezená.

Důkaz. Zvolme $\varepsilon = 1$. Pak existuje prstencové okolí $P_\delta(a)$ takové, že pro každé $x \in P_\delta(a)$ je $A - 1 < f(x) < A + 1$. $\square$

Věta. Necht' je dána funkce $f(x)$ a bod a , který je hromadným bodem jejího definičního oboru. Pak existuje konečná limita funkce $f(x)$ v bodě a tehdy a jen tehdy, když je splněna Cauchy–Bolzanova podmínka: Ke každému $\varepsilon > 0$ existuje $\delta > 0$ takové, že pro každé dva body $x_1, x_2 \in D_f$, pro které $0 < |x_1 - a| < \delta$ a $|x_2 - a| < \delta$, platí: $|f(x_1) - f(x_2)| < \varepsilon$.

Věta. *Nechť existují vlastní limity* $\lim_{x \rightarrow a} f(x) = A$, $\lim_{x \rightarrow a} g(x) = B$.

Potom platí: $\lim_{x \rightarrow a} (f + g)(x) = A + B$, $\lim_{x \rightarrow a} (f \cdot g)(x) = AB$. **Je-li**

navíc $B \neq 0$, **pak** $\lim_{x \rightarrow a} \left(\frac{f}{g} \right) (x) = \frac{A}{B}$.

Důkaz. 1) Protože $|f(x) + g(x) - A - B| \leq |f(x) - A| + |g(x) - B|$, stačí k danému $\varepsilon > 0$ uvažovat takové $P_\delta(a)$, aby pro každé $x \in P_\delta(a)$ bylo $f(x) \in U_{\varepsilon/2}(A)$, $g(x) \in U_{\varepsilon/2}(B)$.

2) Protože má $f(x)$ konečnou limitu, existuje okolí $P_\Delta(a)$, na němž je $f(x)$ omezená, tedy existuje takové $K > 0$, že pro každé $x \in P_\Delta(a)$ je $|f(x)| < K$. Protože $|f(x)g(x) - AB| = |f(x)(g(x) - B) + B(f(x) - A)| \leq |f(x)| \cdot |g(x) - B| + |B| \cdot |f(x) - A| < K \cdot |g(x) - B| + |B| \cdot |f(x) - A|$, stačí zvolit $P_\delta(a) \subset P_\Delta(a)$, kde vhodně odhadneme $|f(x) - A|$ a $|g(x) - B|$.

3) Existuje okolí $P_\Delta(a)$ takové, že pro každé $x \in P_\Delta(a)$ je $g(x) > |B|/2$ a funkce $1/g(x)$ má smysl. Pro každé $x \in P_\Delta(a)$ pak platí: $\left| \frac{1}{g(x)} - \frac{1}{B} \right| = \frac{|B - g(x)|}{|Bg(x)|} < \frac{2|B - g(x)|}{B^2}$. K danému $\varepsilon > 0$ stačí zvolit $P_\delta(a) \subset P_\Delta(a)$ takové, aby pro každé $x \in P_\delta(a)$ bylo $|B - g(x)| < \frac{B^2}{2} \varepsilon$. $\square$

Poznámka: Předchozí věta platí i v případě, kdy $A, B \in \mathbb{R}^*$, a příslušné operace jsou v $\mathbb{R}^*$ definovány.

Věta. Předpokládejme, že $\lim_{x \rightarrow a} f(x) = A$, $\lim_{y \rightarrow A} g(y) = B$. Nechť existuje okolí $P_\Delta(a)$ takové, že pro každé $x \in D_f \cap P_\Delta(a)$ je $f(x) \neq A$. Pak je $\lim_{x \rightarrow a} g(f(x)) = B$.

Důkaz. Nechť je dáno okolí $U_\varepsilon(B)$. Pak existuje prstencové okolí $P_\eta(A)$ bodu A takové, že pro každé $y \in D_g \cap P_\eta(A)$ je $g(y) \in U_\varepsilon(B)$. Ale protože je $\lim_{x \rightarrow a} f(x) = A$, existuje prstencové okolí $P_{\delta_1}(a)$ takové, že pro každé $x \in D_f \cap P_{\delta_1}(a)$ je $f(x) \in U_\eta(A)$. Nechť je $P_\delta(a)$ prstencové okolí bodu a takové, že $P_\delta(a) \subset P_\Delta(a) \cap P_{\delta_1}(a)$. Pak pro každé $x \in D_f \cap P_\delta(a)$ platí $f(x) \in U_\eta(A) \setminus \{A\} = P_\eta(A)$. Tedy pro taková x je $h(x) = g(f(x)) \in U_\varepsilon(B)$. $\square$

☛ Příklad 4.3.

Nechť $f(x) = 0$ a $g(x) = 0$ pro $x \neq 0$, $g(0) = 1$. Pak je $\lim_{x \rightarrow 0} g(x) = 0$, ale $\lim_{x \rightarrow 0} g(f(x)) = 1$, protože pro každé $x \in \mathbb{R}$ je $g(f(x)) = 1$.

Předpoklad existence $P_{\Delta}(a)$ v předcházející větě je tedy podstatný.

Věta. Necht' jsou dány funkce $f(x), g(x)$, necht' existuje takové okolí $P_\Delta(a)$ že pro všechna $x \in D_f \cap P_\Delta(a)$ je

$$f(x) \leq g(x).$$

Existují-li limity $\lim_{x \rightarrow a} f(x)$ a $\lim_{x \rightarrow a} g(x)$, pak platí:

$$\lim_{x \rightarrow a} f(x) \leq \lim_{x \rightarrow a} g(x).$$

Důkaz. Předpokládejme, že $\lim_{x \rightarrow a} f(x) = A > \lim_{x \rightarrow a} g(x) = B$. Pak existují okolí $U_{\varepsilon_A}(A)$, $U_{\varepsilon_B}(B)$, pro která je $U_{\varepsilon_A}(A) \cap U_{\varepsilon_B}(B) = \emptyset$. Proto pro každé $y_A \in U_{\varepsilon_A}(A)$, $y_B \in U_{\varepsilon_B}(B)$ je $y_A > y_B$. Zároveň však existuje okolí $P_\delta(a) \subset P_\Delta(a)$ takové, že pro každé $x \in U_\delta(a)$ je $f(x) \in U_{\varepsilon_A}(A)$, $g(x) \in U_{\varepsilon_B}(B)$. Z toho plyne $f(x) > g(x)$, což je spor. $\square$

Poznámka. I když je $f(x) < g(x)$, může platit:

$$\lim_{x \rightarrow a} f(x) = \lim_{x \rightarrow a} g(x).$$

☛ **Příklad 4.4.**

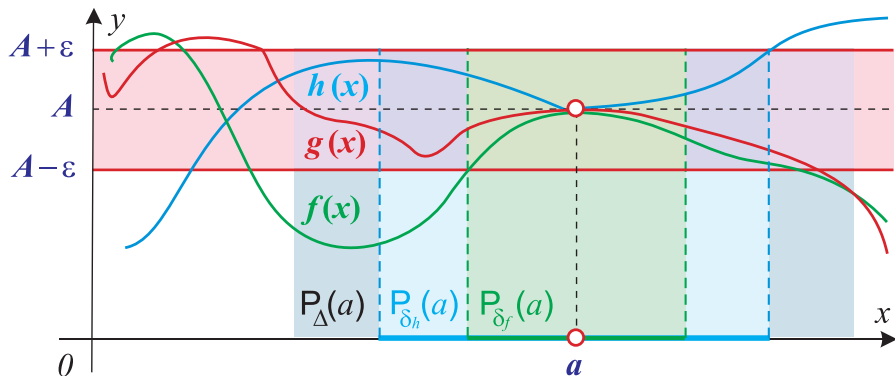
Uvažujme funkce $f(x) = -2x$, $g(x) = 2x$. V každém $P_\Delta(0)$ platí:

$$f(x) < g(x),$$

přitom je

$$\lim_{x \rightarrow 0} f(x) = 0 = \lim_{x \rightarrow 0} g(x).$$

Věta. Necht' $\lim_{x \rightarrow a} f(x) = \lim_{x \rightarrow a} h(x) = A$, necht' existuje $P_\Delta(a)$ takové, že pro všechna $x \in P_\Delta(a)$ platí: $f(x) \leq g(x) \leq h(x)$. Potom je také $\lim_{x \rightarrow a} g(x) = A$.

Důkaz. Necht' je dáno $U_\varepsilon(A)$. Pak existují $P_{\delta_f}(a)$ a $P_{\delta_h}(a)$ taková, že pro každé $x \in P_{\delta_f}(a)$ je $f(x) \in U_\varepsilon(A)$ a pro každé $x \in P_{\delta_h}(a)$ je $h(x) \in U_\varepsilon(A)$. Označme $P_\delta(a) = P_{\delta_f}(a) \cap P_{\delta_h}(a)$. Pro každé $x \in P_\delta(a)$ zřejmě platí: $A - \varepsilon < f(x) \leq g(x) \leq h(x) < A + \varepsilon$. $\square$

Důsledek. *Nechť existuje číslo $\delta > 0$ tak, že pro každé $x \in P_\delta(a)$ platí*

- (i) $|g(x)| \leq h(x)$, $\lim_{x \rightarrow a} h(x) = 0$. *Pak je $\lim_{x \rightarrow a} g(x) = 0$.*
- (ii) $f(x) \leq g(x)$, $\lim_{x \rightarrow a} f(x) = \infty$. *Pak je $\lim_{x \rightarrow a} g(x) = \infty$.*
- (iii) $g(x) \leq h(x)$, $\lim_{x \rightarrow a} h(x) = -\infty$. *Pak je $\lim_{x \rightarrow a} g(x) = -\infty$.*

Věta. *Existuje-li $\lim_{x \rightarrow a} f(x)$, pak platí: $\lim_{x \rightarrow a} |f(x)| = |\lim_{x \rightarrow a} f(x)|$.*

Důkaz. Plyne přímo z definice limity. $\square$

Věta. $\lim_{x \rightarrow a} f(x) = 0$ *právě tehdy, když $\lim_{x \rightarrow a} |f(x)| = 0$.*

Důkaz. Přepsání definice obou limit. $\square$

Věta. Necht' $\lim_{x \rightarrow a} f(x) = 0$ a existuje okolí $P_\Delta(a)$ takové, že funkce $g(x)$ je omezená na $P_\Delta(a)$. Pak je $\lim_{x \rightarrow a} f(x) \cdot g(x) = 0$.

Důkaz. Protože je funkce $g(x)$ omezená na $P_\Delta(a)$, existuje $K > 0$ takové, že pro všechna $x \in P_\Delta(a)$ je $|g(x)| < K$. Na tomto okolí tedy platí: $|f(x) \cdot g(x)| < K|f(x)|$.

Protože je $\lim_{x \rightarrow a} f(x) = 0$, existuje ke každému $\varepsilon > 0$ takové okolí $P_\delta(a) \subset P_\Delta(a)$, že pro každé $x \in P_\delta(a)$ je $|f(x)| < \varepsilon/K$. Pro všechna $x \in P_\delta(a)$ tedy platí: $|f(x) \cdot g(x)| < K \frac{\varepsilon}{K} = \varepsilon$.

☛ **Příklad 4.5.**

$\lim_{x \rightarrow \infty} \frac{1}{x} \sin x = 0$, neboť $\lim_{x \rightarrow \infty} \frac{1}{x} = 0$, $|\sin x| \leq 1$.

Věta. Necht' $\lim_{x \rightarrow a} f(x) = 0$ a necht' existuje okolí $P_\Delta(a)$ tak, že pro každé pro $x \in P_\Delta(a)$ platí:

(i) $f(x) > 0$. Pak $\lim_{x \rightarrow a} \frac{1}{f(x)} = \infty$.

(ii) $f(x) < 0$. Pak $\lim_{x \rightarrow a} \frac{1}{f(x)} = -\infty$.

Důkaz. K danému $\varepsilon > 0$ existuje $\delta > 0$ tak, že pro každé $x \in P_\delta(a)$ je $|f(x)| < \varepsilon$. Pak platí $1/|f(x)| > 1/\varepsilon$ a odtud plynou obě dokazovaná tvrzení.

Věta. Jestliže $\lim_{x \rightarrow a} |f(x)| = \infty$, pak $\lim_{x \rightarrow a} \frac{1}{f(x)} = 0$.

Důkaz. Analogicky s důkazem předchozí věty.

Věta. *Nechť existuje $\lim_{x \rightarrow a} f(x) = A \neq 0$. Pak existuje takové okolí $P_\delta(a)$, že platí:*

(i) *je-li $A > 0$, pak je $f(x) > 0$ pro všechna $x \in P_\delta(a)$,*

(ii) *je-li $A < 0$, pak je $f(x) < 0$ pro všechna $x \in P_\delta(a)$.*

Důkaz. (i) Uvažujme $\varepsilon = A/2 > 0$. Pak existuje takové $\delta > 0$, že pro všechna $x \in P_\delta(a)$ je

$$0 < \frac{A}{2} = A - \frac{A}{2} = A - \varepsilon < f(x).$$

(ii) Analogicky: uvažujme $\varepsilon = -A/2 > 0$. Pak existuje takové $\delta > 0$, že pro všechna $x \in P_\delta(a)$ je

$$f(x) < A + \varepsilon = A - \frac{A}{2} = \frac{A}{2} < 0.$$

Poznámka. Uvedené věty platí i pro limity zleva a zprava.

☛ **Příklad 4.6.**

Vypočítejme limitu funkce

$$f(x) = \frac{x^3 - 5x^2 + 8x - 6}{x^2 - 9} \quad \text{v bodě } a = 1.$$

Řešení. $1 \in D_f$, funkce $f(x)$ je v tomto bodě spojitá, limita je rovna funkční hodnotě:

$$\lim_{x \rightarrow 1} \frac{x^3 - 5x^2 + 8x - 6}{x^2 - 9} = \frac{-2}{-9} = \frac{1}{4}.$$

☛ **Příklad 4.7.**

Vypočítejme limitu funkce

$$f(x) = \frac{x^3 - 5x^2 + 8x - 6}{x^2 - 9} \quad \text{v bodě } a = 3.$$

Řešení. 3 nepatří do D_f , je však jeho hromadným bodem. Při hledání limity pracujeme vždy s prstencovým okolím daného bodu, kde můžeme psát:

$$\frac{x^3 - 5x^2 + 8x - 6}{x^2 - 9} = \frac{(x - 3)(x^2 - 2x + 2)}{(x - 3)(x + 3)} = \frac{(x^2 - 2x + 2)}{(x + 3)}.$$

Vzniklá funkce je v bodě 3 spojitá a její limita, která je rovna limitě původní funkce, je rovna $5/6$.

V takovýchto případech můžeme psát přímo:

$$\begin{aligned} \lim_{x \rightarrow 3} \frac{x^3 - 5x^2 + 8x - 6}{x^2 - 9} &= \lim_{x \rightarrow 3} \frac{(x - 3)(x^2 - 2x + 2)}{(x - 3)(x + 3)} = \\ &= \lim_{x \rightarrow 3} \frac{(x^2 - 2x + 2)}{(x + 3)} = \frac{5}{6} \end{aligned}$$

☛ **Příklad 4.8.**

Vypočítejme limitu funkce

$$f(x) = \frac{3x^3 - 5x^2 + 8x - 6}{2x^3 + 4x^2 - 9x + 3} \quad \text{v bodě } a = +\infty.$$

Řešení. $+\infty$ je hromadným bodem D_f ; postup je stejný jako při hledání limit posloupností:

$$\lim_{x \rightarrow +\infty} \frac{3x^3 - 5x^2 + 8x - 6}{2x^3 + 4x^2 - 9x + 3} = \lim_{x \rightarrow +\infty} \frac{x^3 \left(3 - \frac{5}{x} + \frac{8}{x^2} - \frac{6}{x} \right)}{x^3 \left(2 + \frac{4}{x} - \frac{9}{x^2} + \frac{3}{x} \right)} = \frac{3}{2}$$

☛ **Příklad 4.9.**

Vypočítejme limitu funkce

$$f(x) = \frac{\sqrt{x+4} - 2}{3x} \quad \text{v bodě } a = 0.$$

Řešení. Bod $a = 0$ nepatří do D_f , ale je jeho hromadným bodem.

$$\begin{aligned} \lim_{x \rightarrow 0} f(x) &= \lim_{x \rightarrow 0} \frac{\sqrt{x+4} - 2}{3x} = \\ &= \lim_{x \rightarrow 0} \frac{(\sqrt{x+4} - 2)(\sqrt{x+4} + 2)}{3x(\sqrt{x+4} + 2)} = \lim_{x \rightarrow 0} \frac{x + 4 - 4}{3x(\sqrt{x+4} + 2)} = \\ &= \lim_{x \rightarrow 0} \frac{x}{3x(\sqrt{x+4} + 2)} = \lim_{x \rightarrow 0} \frac{1}{3(\sqrt{x+4} + 2)} = \frac{1}{6}. \end{aligned}$$

☛ **Příklad 4.10.**

Vypočítejme limitu funkce

$$f(x) = x \left(\sqrt{x^2 + 4} - x \right) \quad \text{v bodě } a = +\infty.$$

Řešení. Bod $a = +\infty$ je hromadným bodem D_f .

$$\begin{aligned} \lim_{x \rightarrow +\infty} f(x) &= \lim_{x \rightarrow 0} x \left(\sqrt{x^2 + 4} - x \right) = \\ &= \lim_{x \rightarrow +\infty} \frac{x \left(\sqrt{x^2 + 4} - x \right) \left(\sqrt{x^2 + 4} + x \right)}{\sqrt{x^2 + 4} + x} = \\ &= \lim_{x \rightarrow +\infty} \frac{x \left(x^2 + 4 - x^2 \right)}{\sqrt{x^2 + 4} + x} = \lim_{x \rightarrow +\infty} \frac{4x}{x \left(\sqrt{1 + \frac{4}{x^2}} + 1 \right)} = \\ &= \lim_{x \rightarrow +\infty} \frac{4}{\sqrt{1 + \frac{4}{x^2}} + 1} = \frac{4}{2}. \end{aligned}$$